

A fiatalkorúak büntetés-végrehajtása Magyarországon és a Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetében

A fiatalkorúak szabadságvesztésének végrehajtását törvények, jogszabályok, belső rendelkezések és a magyar büntetés-végrehajtás lehetőségei határozzák meg.

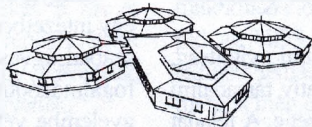
A magyar büntetés-végrehajtásra, a fiatalkorúakra vonatkozóan is megállapítható, hogy a működés törvényes, az ellátás megfelelő.

Magyarországon a Btk. szerint „*fiatalkorú az, aki, a bűncselekmény elkövetésekor 14. életévét betöltötte, de a 18-at még nem*”. A Btk. VII. fejezet 107-121 §. foglalkozik a fiatalkorúakkal.

A szabadságvesztés végrehajtását fiatalkorúak börtönében vagy fogházában kell végrehajtani a bűncselekmény jellegétől és időtartamától függően. A 16. életévét be nem töltött fogvatartottra egy ítéletből legfeljebb 10 év, a 16. életévét betöltött fogvatartottra 15 év szabható ki.

A 21. életévét betöltött fiatalkorú fogvatartott újbóli (nagykorú) fokozatának megállapítására a bv. bíróhoz előterjesztést kell tenni a bv. intézetnek, aki a Btk., valamint a bv. intézet javaslata alapján dönt arról, hogy a további végrehajtást milyen jellegű intézetben kell végrehajtani.

A fiatalkorúakra a Bv. tvr. szerint is speciális jogszabályok vonatkoznak. Ezt a 1979. évi 11-es törvényerejű rendelet, valamint az azt módosító 1993-as XXXII-es törvény, a

6/1996-os IM rendelet VII. cím 207-220§-a szabályozza. Eszerint kiemelt figyelmet kell fordítani a fiatalkorú fogvatartott életkori sajátosságaira, oktatá-

sára, szakképzésére. Olyan programokat kell szervezni, amelyekben előterbe kerül a fiatalkorú fogvatartottak személyiségének fejlesztése.

Az európai normákat, ajánlásokat ismerjük, és a lehetőségekhez mérten adaptáljuk a magyar gyakorlatba. A magyar büntetés-végrehajtás legnagyobb problémája a zsúfoltság: mintegy 11 ezer férőhelyen több mint 17 ezer főt tartunk fogva.

A fiatalkorúak elhelyezése is összességében zsúfolt, az intézetek nagy része nem a fiatalkorúak fogvatartására épült. Az összes fogvatartotti létszámból 480 fő a fiatalkorú, amelyből 459 fő férfi és 21 fő női fogvatartott.

A fiatalkorúak jogerős büntetésüket a Tököli Fiatalkorúak Bv. Intézetében és a Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetében Kecskeméten töltik, valamint a 11 fő női elítelt a Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet egységében.

113 fő fiatalkorú fogvatartott az ország többi büntetés-végrehajtási intézetében van előzetes letartóztatásban a felnőtt korúaktól ugyanakkor elkülönítve, de nem önálló intézetben. A zsúfoltság különösen az előzetes letartóztatást fogatosító intézetekben jelentkezik.

A fiatalok fogvatartottak több mint 1/3-a előzetes letartóztatott, jogerős börtön-fokozattal rendelkezik 159, fogház fokozattal pedig 163 fő.

A fiatalok büntetés-végrehajtását a rájuk vonatkozó speciális jogszabályok részletesen meghatározzák. Meghatározó a büntetés érvényesítése mellett az önállóság, az aktivitás fejlesztése, a szabadulás utáni életre való felkészítés, társadalmi és családi kapcsolatok erősítése.

Rendkívül fontos a társadalmi nyitottság, az együttműködő egyházi karitatív, társadalmi és gazdasági szervezetek segítsége. A feladat végrehajtása során kiemelt szerepet kap, hogy a fiatalok a lakóhelyéhez közel töltsék le büntetésüket, és az egyszemélyes elhelyezésre való törekvés. A foglalkoztatás az oktatás, a szakképzés szervezése, a büntetés alatti programok biztosítása, felajánlása.

A fiataloknál még hangsúlyozottabb szerepet kap – életkorukból adódóan is – az életre történő felkészítés, sok esetben az alapvető dolgok, így a kulturált viselkedés szabályainak megismerése, a kommunikációs készség kialakítása.

Az életkorból adódóan másként kell a fiatalok konfliktusait kezelni és a jogszabályi kereteken belül a személyzet felkészítését, feladat végrehajtását megoldani, mint a felnőtt korú fogvatartottaknál.

Egyik legfontosabb alapelvünk, a megfelelő programok, felajánlása, biztosítása.

Mindenképpen szükséges figyelembe venni az oktatás, a szakképzés kínálati lehetőségeit. Ennek érdekében a társadalom számos területével napi kapcsolatot tartunk fenn: középiskolákkal, szakképző intézetekkel, oktatást végző szervezetekkel, egyházakkal, lakóhelyük szerinti önkormányzatokkal, karitatív szervezetekkel és nem utolsósorban a családdal.

Feladatainkat a fiatalok megismerése után tervezzük meg. Mindenképpen fel kell tárunk a bűncselekményt előidéző okokat a prevenció, az ismételt elkövetés megelőzésének lehetőségeit, a szabad életre történő felkészítés egyéni alternatíváit.

Életkorukból adódóan rendkívül fontosak a közösségi programok, de legalább annyira fontosak az egyéni foglalkozások is.

Magyarországon 1997-ig csak Tökölön, egy intézetben hajtották végre a fiatalok szabadságvesztését. A '90-es évek közepén fogalmazódott meg az európai ajánlások figyelembe vételével, hogy régióként épüljön fiatalok intézete. A büntetés-végrehajtás hosszú távú fejlesztési koncepciójának köszönhetően további terv Pécs és Budapest környékén hasonló régiós intézetek megépítése. Ehhez a tervhez kapcsolódóan 2002. március 27-én került átadásra a szirmabesenyői intézet.

Kecskeméten 1996-97-ben épült fel a Fiatalok Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete, melyben döntően 4 megyéből kerülnek elhelyezésre az elítéltek.

Az intézet szakmailag önálló, feladatainak ellátásakor szorosan kapcsolódik a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet-hez. Az építéskor az európai normák ismerete mellett a svájci és a német tapasztalatokat is figyelembe vettük.

Az intézet 30 fő egyszemélyes elhelyezését biztosítja, 10-10 fős lakóegységenkénti differenciálásra alkalmas. A közel 4 éves működési tapasztalatok beváltották a hozzájuk fűzött reményeket.

A régiós szerepből adódóan a családi kapcsolatok erősebbek, mint az országos átlagban. A gyámhivatalokkal, pártfogókkal személyes kapcsolatokat alakítottunk ki.

Az együttműködő, segítő szervezetekkel rendszeres a kapcsolattartás. A 20 fős sze-

mélyzet szakmai önállósággal koordinálja az intézet tevékenységét. A munkavégzés során a szakági területek nem különülnek el, mind erősebb a csoport munka.

Gyümölcsöző kapcsolatot alakítottunk ki a fiatalokkal foglalkozó civil szervezetekkel, iskolákkal, önkormányzatokkal. Több nemzetközi konferenciát is szerveztünk.

A befogadással egy időben készítjük el az egyéni kezelési, nevelési tervet, a kis és nagycsoportos foglalkozások rendszerét. A szabadidős programokat is úgy tervezzük, hogy azok ismeretszerzők is legyenek.

Az elmúlt 4 év alatt összesen 12 fő járt, illetve jár középiskolába. Mintegy 60 fő szerzett különféle szakmákban képesítést. (számítógép-kezelő, vegytisztító, rongyszőnyegszívó, gipsz-stukkókészítő, gyorsétkeztető).

Elértük, hogy csak a rövid büntetési idejűek és az előzetes letartóztatottak nem vesznek részt szervezett oktatásban. Az oktatási, képzési feladatokban rendkívül nagy segítséget jelent, hogy a helyi tanítóképző főiskolával és a középiskolával együttműködési megállapodásunk van, melyek nemcsak az oktatásban, hanem a korrepetálásban is közreműködnek.

A foglalkoztatás, az életre felkészítés nagyon fontos eleme a munkáltatás valamilyen formája. Valamennyi fogvatartott dolgozik, hosszabb, rövidebb munkaidőben (konyhai kisegítő, mosodai dolgozó, cipőfelsőrészvarró, iratgyűjtő készítő, stb.).

A jó magaviseletű első büntetésüket töltő elítéltek külső munkahelyen, felügyelet mellett, együtt dolgoznak építkezésen, műanyagüzemben, fémcsiszolóban. Itt már megismerik a polgári élet normáit, körülményeit. Ezzel is segíteni kívánjuk a szabad életre történő felkészítésüket. Amennyiben 21. életévük után is le kell tölteniük a büntetést, akkor azt a fiatalkorú intézet mellett lévő Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehaj-

tási Intézet II. egységében a felnőttek között töltik tovább. Dolgoznak, illetve tanulnak szabadulásukig.

Az alapprogramok mellett az életre felkészítés miatt is rendkívül fontos, szakköri és egyéb programokat valósítottunk meg: háztartási ismeretek, közlekedési alapismeretek, kézműves szakkörök, növény- és virágtermesztési foglalkozások. A szabadidőre terveztünk külső előadókkal felkészítő előadásokat, pld. az AIDS Magyarországon, a polgári élet aktuális témái, neves művészeket, előadókat hívtunk meg ezeknek az előadásoknak a megtartására.

Hangsúlyos szerepet kapnak az ünnepi rendezvények: Egészségnap, Művészetek Napja, Költészet Napja, állami ünnepek. Nemzetközi-illetve országos hírű sportolókat, sportvezetőket, művészeket hívtunk meg a példamutatás miatt is.

A szabad életre felkészítést segíti az is, hogy önálló könyvtárat tudtunk létrehozni együttműködő szervezetek segítségével.

Az egyéniesítés alapján csoportos kimaradásokat szerveztünk színházba, moziba, kiállításra, fesztiválokra, sportrendezvényekre.

Az elmúlt 4 év kiemelt eredményeiről már eddig is szóltunk, de hangsúlyozzuk, hogy mindenképpen előnyös az egyszemélyes elhelyezés, a programok felügyelettel történő szervezése, hiszen a verekedés, a bántalmazás ebben az intézetben ismeretlen.

A folyamatos kezelési programok eredményeképpen, a sok kérelem mellett, panaszszal a legritkább esetben fordultak az intézet vezetéséhez.

4 év alatt megbizonyosodhattunk, hogy a fiatalkorúak élettapasztalat nélkül sokszor torz felkészültséggel kerülnek börtönbe, így – véleményünk szerint – őket nem nevelni kell, hanem a tisztességes emberi életvitelre, magatartásra kell megtanítani.

Többször is megállapítottuk, hogy a felnőtt testben gyermeki szellem lakozik és sokszor a torz fejlődés jelei is megmutatkoznak.

Az is tény, hogy mindegyikük formálható valamilyen mértékben, és egy idő után erősen kötődnek a személyzethez.

Különösen fontos az érzelmi nevelés, amelyben az egyházak segítenek a legtöbbet.

A serdülőkor problémái még hatványozottabban jelentkeznek, mint a polgári

életben, hiszen hiányoznak a szülői kapcsolatok.

Az eredmények eléréseért a legtöbbet a fiatalokkal foglalkozó, jól képzett személyzet tud tenni. A jövőre nézve is legelső feladatnak tartjuk munkatársaink szakirányú felkészítését a fiatalokkal való foglalkozásokra.

*Tüske János—
Szabó Mihály*

Összes fogvatartott az intézetekben:	17 214 fő
Európai normák alapján elhelyezhető:	10 759 fő
Fiatalkorúak létszáma:	480 fő
férfi:	459 fő
nő:	21 fő

Fokozat szerinti összetétel

Fiatalkorúak Börtön:	159 fő
Fiatalkorúak Fogház:	163 fő
Nem jogerős ítélettel:	20 fő
Előzetes letartóztatott:	138 fő

Fiatalkorúak elhelyezése:

Fiatalkorúak Intézete, Tököl:	326 fő
Fiatalkorúak Regionális Intézete, Kecskemét:	30 fő
Pálhalmi Országos Intézet egysége	11 fő
Felnőtteket fogvatartó intézetekben (előzetesek, tárgyaláson)	113 fő

A fogvatartottak életkor szerinti megoszlása:

14-17 éves	2 fő
17-18 éves	10 fő
18-19 éves	8 fő
19-21 éves	10 fő

Elítéltek ítéleti idő szerinti megoszlása:

10 év vagy több	7 fő
5-10 év között	4 fő
3-5 év között	2 fő
2-3 év között	5 fő
1-2 év között	7 fő
6 hónap – 1 év között	3 fő
1 hónap – 6 hónap között	2 fő

Fogvatartottak bűncselekmény szerinti megoszlása:

Emberölés	9 fő
Rablás	9 fő
Lopás	6 fő
Garázdaság	1 fő
Testisértés	1 fő
Visszaélés bankkártyával	1 fő
Visszaélés kábítószerral	3 fő